

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОГО
МОВОЗНАВСТВА
[CURRENT ISSUES IN GENERAL LINGUISTIC / CURRENT
ISSUES IN GENERAL LINGUISTIC]**

УДК 811.133.1'373.46:53

Стаття надійшла до редакції [Article received /

Статья поступила в редакцию] – 22.10.2019 р.

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism / Проверено на плагиат] – 27.10.2019 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text / Оригинальность текста] – 96.19 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2020.37.01>

**УТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНІЦІАЛЬНИХ
СКОРОЧЕНЬ У ФІЗИЧНІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ (НА МАТЕРІАЛІ
ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ)**

Оксана Віталіївна Галян (м. Луцьк, Україна)

oksana_h19@ukr.net

кандидат філологічних наук, асистент кафедри

романських мов та інтерлінгвістики

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

(Міністерство освіти і науки України)

43025, м. Луцьк, пр. Волі, 13

У французькій мові значно зросла кількість нових термінологічних одиниць, що збагачує словниковий склад і підвищує інтенсивність обміну інформацією між комунікантами у галузевих субсистемах. Для впорядкування потоку переданої інформації з мінімальною кількістю мовних знаків у мовознавстві використовують принцип мовної економії. Виникає велика кількість скорочених словоформ, що є характерною рисою сучасних мовних систем. У терміносистемах найбільша питома вага скорочень припадає на ініціальні аббревіатури.

Фізична терміносистема (ФТ) використовує скорочення унітарних, складних слів та термінів-словосполучень. Структурно неоднорідні лексеми позначають, як правило, двома мовними знаками, які представляють префікси або кореневі морфеми. Найбільша кількість ініціальних скорочень припадає на дво- та трикомпонентні

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])

Утворення та функціонування ініціальних скорочень у фізичній терміносистемі (на матеріалі французької мови) (Українською) [Образование и функционирование инициальных сокращений в физической терминисистеме (на материале французского языка) (На укр. яз.)]

© Галян О. В. [Галян О. В.] oksana_h19@ukr.net

**PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]**

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

терміни-словосполучення. Важливою характеристикою всіх ініціальних абревіатур – те, що в них не розкрита семантика фізичних термінів і не залишається жодних «упізнаваних» сегментів із вихідних лексичних одиниць. Внутрішня структура в новоутворених фізичних скороченнях з'являється тоді, коли ініціальна абревіація поєднується з іншим способом утворення терміноелементів. Розглянуто процес поєднання усичення з ініціальною абревіацією, внаслідок чого утворюються структурно складні словоформи.

Класифікацію ініціальних скорочень у ФТ проведено за формальною ознакою – кількістю символів, що відповідає кількості компонентів корелятивної словосполучки. В аспекті функціонування, скорочення у фізичних текстах поділено на загальноприйняті (стандартні), що протягом багатьох десятиліть використовують у фаховій літературі та okazionalni (уведені автором, часто вживані в межах публікації). Аналіз скорочень фізичних термінів свідчить, що ініціальна абревіатура виявляється на фонетичному, графічному та граматичному рівнях.

Ключові слова: фізичний термін, лексема, абревіація, словосполучення.

FORMATION AND FUNCTIONING OF INITIAL ABBREVIATIONS IN PHYSICAL TERMINOLOGY (ON THE FRENCH LANGUAGE MATERIAL)

Oksana V. Halyan (Lutsk, Ukraine)

oksana_h19@ukr.net

PhD (Philology), assistant lecturer at the Department of
Romance Languages and Interlinguistics
Eastern European University named after Lesya Ukrainka,
(Ministry of Science and Education)
13 Voli avenue, Lutsk 43009, Ukraine

In the French language, the number of new terminology units has increased significantly, enriching the vocabulary and increasing the intensity of information exchange between communicators in the scope subsystems. In linguistics, the principle of linguistic economy is used to order the flow of information conveyed with the minimum number of linguistic characters. A large number of abbreviated word forms, which is a feature of modern language systems, is appearing. In terminology, the largest number of shortened form of a word

(Current issues in general linguistics)

Formation and Functioning of Initial Abbreviations in Physical Terminology (on the French Language Material) (in Ukrainian) [Utvorennia ta funktsionuvannia initsialnykh skorochen u fizychnii terminosystemi (na materialy frantsuzkoï movy)]

© Halyan O. V. [Galyan O. V.] oksana_h19@ukr.net

**ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

is in initial abbreviations.

Physical Terminology (PhT) uses the abbreviation for unitary, complex words, and combinations of terms. Structurally heterogeneous lexemes are usually denoted by two linguistic characters that represent prefixes or root morphemes. The largest number of initial abbreviations are in two- and three-component terms. An important characteristic of all initial abbreviations is that they do not reveal the semantics of physical terms and that there are no "recognizable" segments from the original lexical units. The internal structure in newly formed physical shortened words appears when an initial abbreviation is combined with another way of forming term elements. The process of combining a truncation with an initial abbreviation is considered, as a result of which structurally complex word forms are formed.

The classification of initial abbreviations is carried out according to a formal attribute - the number of characters that correspond to the number of components of the correlative combination. In the aspect of functioning, the abbreviation in physical texts is divided into generally accepted (standard), which for many decades has been used in special literature and occasional (introduced by the author, often used within the publication). An analysis of abbreviations of the physical terms indicates that the initial abbreviation appears at the phonetic, graphic and grammatical levels.

Key words: physical term, lexeme, abbreviation, collocations.

**ОБРАЗОВАНИЕ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ ИНИЦИАЛЬНЫХ
СОКРАЩЕНИЙ В ФИЗИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОСИСТЕМЕ (НА
МАТЕРИАЛЕ ФРАНЦУЗСКОГО ЯЗЫКА)**

Оксана Витальевна Галян (г. Луцк, Украина)

oksana_h19@ukr.net

кандидат филологических наук, ассистент кафедры
романских языков и интерлингвистики

Восточноукраинский национальный университет имени Леси Украинки
(Министерство образования и науки Украины)

43025, г. Луцк, пр. Воли, 13

Во французском языке значительно возросло количество новых терминологических единиц, которые обогащают словарный состав и повышают интенсивность обмена информацией между коммуникантами в отраслевых субсистемах. Для упорядочения потока передаваемой информации с минимальным

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])

Утворення та функціонування ініціальних скорочень у фізичній терміносистемі (на матеріалі французької мови) (Українською) [Образование и функционирование инициальных сокращений в физической терминсистеме (на материале французского языка) (На укр. яз.)]

© Галян О. В. [Галян О. В.] oksana_h19@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

количеством языковых знаков используют принцип языковой экономии. Возникает большое количество сокращенных словоформ, являющиеся характерной чертой современных языковых систем. В терминосистемах наибольший удельный вес сокращений приходится на инициальные аббревиатуры.

Физическая терминосистема (ФТ) использует сокращение унитарных, сложных слов и терминов-словосочетаний. Структурно неоднородные лексемы обозначают, как правило, двумя языковыми знаками, представляющих префиксы или корневые морфемы. Наибольшее количество инициальных сокращений приходится на двух- и трехкомпонентные термины-словосочетания. Важной характеристикой всех инициальных аббревиатур – то, что в них не раскрыта семантика физических терминов и не остается никаких «узнаваемых» сегментов из исходных лексических единиц. Внутренняя структура в новообразованных физических сокращениях появляется тогда, когда инициальная аббревиация сочетается с другим способом образования терминологических элементов. Рассмотрен процесс объединения усечения с инициальной аббревиацией, в результате чего образуются структурно сложные словоформы.

Классификация инициальных сокращений в ФТ проведена по формальному признаку – количеству символов, которое соответствует количеству компонентов коррелятивного словосочетания. В аспекте функционирования, сокращение в физических текстах разделено на общепринятые (стандартные), что в течение многих десятилетий используют в профессиональной литературе и окказиональные (введены автором, часто применяемые в пределах публикации). Анализ сокращений физических терминов свидетельствует, что инициальная аббревиатура проявляется на фонетическом, графическом и грамматическом уровнях.

Ключевые слова: *физический термин, лексема, аббревиация, словосочетание.*

Вступ

В останні десятиліття у науково-технічній та фізичній терміносистемі (ФТ) французької мови значно зросла кількість нових термінологічних скорочень. Нова лексика, з одного боку, збагачує словниковий склад, з іншого – підвищує інтенсивність інформаційних потоків, які здатні забезпечити комунікативну функцію мови. Тому сучасне завдання лінгвістів полягає в номінації понять і в структурній систематизації нових словоформ. У цьому аспекті один із важливих критеріїв оцінки роботи мовознавців – ефективне впорядкування високої густини потоку переданої чи збереженої інформації з

(Current issues in general linguistics)

Formation and Functioning of Initial Abbreviations in Physical Terminology (on the French Language Material) (in Ukrainian) [Utvorennia ta funktsionuvannia initsialnykh skorochen u fizychnii terminosystemi (na materialii frantsuzkoï movy)]

© Halyan O. V. [Galyan O. V.] oksana_h19@ukr.net

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

мінімальною кількістю мовних знаків. В усіх мовах це завдання виконується завдяки принципу мовної економії [6, с. 532-537].

Застосування скорочень на письмі має таку ж історію, як і сама писемність [2, с. 6-7]. Термін походить від латинського *abbrevio* ‘скорочую’ [5, с. 9]. Значного кількісного поширення скорочені лексичні одиниці набувають у кінці XIX століття у зв’язку зі швидким розвитком науки і техніки. Інтенсивного дослідження аббревіація як спосіб словотвору в романських, германських та слов’янських мовах набула в другій половині XX – на початку XXI століття в працях Д. Алексєєва [1], В. Борисова [2], В. Заботкіна [4], Х. Фельбера [13], І. Цимбалістого [8] М. Цюпи [9] та ін. Проте, попри динамічний розвиток теоретичних основ аббревіації, аналіз джерел свідчить, що дослідження містять лише загальний поділ скорочень і окремі аспекти лексико-семантичної характеристики. Досі відсутня чітка структурна класифікація скорочених одиниць у галузевих субсистемах. Особливо гостро це завдання стосується фізичної та технічної терміносистем, у яких поява нових скорочень набула інтенсивного характеру. Поділ новоутворень необхідно здійснити, щоб критерії, які покладено в основу класифікації диференціювали, як давно відомі скорочення і сучасні новоутворення, так і аббревіації, що в майбутньому можуть поповнити відповідні галузеві словники.

Метою роботи є встановлення особливостей побудови франкомовних ініціальних скорочень на основі унітарних та багатокомпонентних фізичних термінів.

Об’єктом дослідження є фізичні терміни французької мови. **Предмет дослідження** – ініціальні скорочення фізичної терміносистеми французької мови.

Матеріалом для дослідження слугувала вибірка термінів із книги «Physique des semi-conducteurs» та статей франкомовних наукових журналів з фізики: «Revue de Physique Appliquée», «Journal Physique IV France», «ANNALES DE PHYSIQUE», «Comptes Rendus Physique».

Основний зміст

Велика кількість скорочених словоформ є однією з характерних рис

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])

Утворення та функціонування ініціальних скорочень у фізичній терміносистемі (на матеріалі французької мови) (Українською) [Образование и функционирование инициальных сокращений в физической терминисистеме (на материале французского языка) (На укр. яз.)]

© Галія О. В. [Галія О. В.] oksana_h19@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

сучасних мовних систем. Найбільша питома вага скорочень у терміносистемах припадає на ініціальні аббревіатури. Продуктивність лексичних скорочень обумовлена високою частотою вживання термінологічних одиниць, а також потенціалом щодо їх словотвірної здатності. Скороченню можуть підлягати як прості або складні слова, так і терміни-словосполучення. Найчастіше для позначення окремих термінологічних лексем використовують початкові великі або малі літери слова: $A \rightarrow absorption$ 'поглинання', $C \rightarrow capacité$ 'ємкість', $F \rightarrow focale$ 'фокус, фокусна відстань', $g \rightarrow gain$ 'підсилення, коефіцієнт підсилення', $p \rightarrow pression$ 'тиск'.

Скорочення, що складаються із двох букв, зазвичай позначають структурно неоднорідні лексеми, які у своєму складі містять префікси або декілька кореневих морфем: $RA \rightarrow radioactivité$ 'радіоактивність', $TL \rightarrow thermoluminescence$ 'термолюмінесценція', $T.M. \rightarrow télémétrie$ 'телеметрія; дистанційне вимірювання', $U.V. \rightarrow ultraviolet$ 'ультрафіолетові промені', $A.F. \rightarrow audiofréquence$ 'звукова частота'. Рідше трапляються скорочення, що складаються з першої і останньої літер або першої і декількох останніх літер слова: $Rt \rightarrow rendement$ 'коефіцієнт корисної дії, ефективність', $nbre \rightarrow nombre$ 'кількість, число'. Загалом у виборі способу позначення фізичного терміну значну роль відіграє суб'єктивно-когнітивний аспект, тому для одного і того самого терміноелемента може існувати декілька подібних аббревіатур, які протягом уже тривалого часу використовують у фаховій літературі: $SC, S.C., S.-c., sc. \rightarrow semi-conducteur$ 'напівпровідник'. "Entre les métaux et les isolants se trouvent les **semi-conductors** (SC) dont la résistivité varie de 10^{-3} à $10^4 \Omega cm$ (ou plus)" [12, с. 11], 'Між металами і діелектриками знаходяться напівпровідники, питомий опір яких змінюється від 10^{-3} Ом·см до 10^4 (або більше)'. "Définition de l'effet photothermique. - Lorsqu'on éclaire la surface d'un échantillon **semi-conducteur** (S.C.) par un rayonnement d'énergie suffisante, il y a, au voisinage de la surface, création de paires électron-trou qui diffusent vers l'intérieur de l'échantillon" [18, с. 72], 'Визначення фототермічного ефекту. – Коли освітлюють поверхню зразка напівпровідника випромінюванням достатньої енергії, тобто, в безпосередній близькості до поверхні, що створює електронно-діркові пари, які дифундують

(Current issues in general linguistics)

Formation and Functioning of Initial Abbreviations in Physical Terminology (on the French Language Material) (in Ukrainian) [Utvorennia ta funktsionuvannia initsialnykh skorochen u fizychnii terminosystemi (na materialii frantsuzkoï movy)]

© Halyan O. V. [Galyan O. V.] oksana_h19@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

в глибо зразка’.

Як вихідні елементи в процесі аббревіації можуть виступати й окремі слова, і терміни-словосполучення, що у фізичних текстах позначатимуться через ініціальні аббревіатури, які складаються із двох і більше мовних символів. Для цього використовуються початкові букви всіх лексично повнозначних компонентів словосполучення:

- 1) *A.E.* → *accumulateur électrique* ‘електроаккумулятор’, *BV* → *bande de valence* ‘валентна зона’, *R.L.* → *rayons lumineux* ‘світлові промені’; *C.V.* → *condensateur variable* ‘конденсатор змінної ємності’, *S.V.* → *spectre visible* ‘спектр видимого випромінювання’, *S.P.* → *synchrotron à protons* ‘протонний синхротрон’, *V.U.* → *vitesse uniforme* ‘постійна швидкість’;
- 2) *C.T.P.* → *coefficient de température positif* ‘позитивний температурний коефіцієнт’, *EDQ* → *efficacité de détection quantique* ‘ефективність квантового детектування’, *G. R. T.* → *gradient radial de température* ‘радіальний градієнт температури’, *MDP* → *modulation par déplacement de phase* ‘фазова модуляція’, *RSE* → *résonance de spin électronique* ‘електронний спіновий резонанс’;
- 3) *M.R.U.V.* → *mouvement rectiligne uniformément varié* ‘рівномірно змінний прямолінійний рух’, *L.P.C.D.* → *lumière polarisée circulaire droite* ‘світло з правою круговою поляризацією’, *P.B.F.U.* → *la plus basse fréquence utilisable* ‘найменша застосовна частота’.

Диференціацію представлених аббревіатур проведено за суто формальною ознакою – кількістю символів, що відповідає кількості компонентів корелятивної словосполучки. Найбільша кількість таких скорочень припадає на дво- та трикомпонентні терміни-словосполучення. Аббревіація чотирикомпонентних терміносполук є okazionalnoю, рідше, ніж усіх інших. Скорочення з кількістю мовних знаків більше, як три, часто використовують для позначення відомих організацій, установ, наукових центрів, які пов’язані з фізичними дослідженнями або їх контролем: *C.I.U.R.* → *Commission Internationale pour les Unités Radiologiques* ‘Міжнародна комісія по радіологічних одиницях’, *A.I.E.A.* → *Agence Internationale pour l'Energie Atomique* ‘Міжнародне агентство з атомної

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])

Утворення та функціонування ініціальних скорочень у фізичній терміносистемі (на матеріалі французької мови) (Українською) [Образование и функционирование инициальных сокращений в физической терминсистеме (на материале французского языка) (На укр. яз.)]

© Галія О. В. [Галія О. В.] oksana_h19@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

енергії», *C.E.R.C.A.* → *Centre d'Etude et de Réalisation de Combustible Atomique* ‘Центр з аналізу та використання атомного палива’, *C.I.S.P.R.* → *Comité International Spécial des Perturbations Radioélectriques* ‘Міжнародний спеціальний комітет із радіоперешкод’. Називання кожного символу в ініціальних скороченнях відбувається так, як в алфавіті.

Важлива характеристика всіх ініціальних скорочень – те, що в них не залишається жодних «упізнаних» сегментів із вихідних лексичних одиниць. Отже, в новоутворених скороченнях структура корелятивних одиниць зруйнована повністю, тому в них відсутні структурно-семантичні особливості, які би вказували на смислову номінацію фізичного поняття.

Для фізика символічне позначення у формі ініціальних абrevіатур асемантичне і відсилає його до відповідного семантичного корелята. Отже, у фізичних текстах ініціальна абrevіатура існує доти, доки існує відповідний їй номінований фізичний термін. Внутрішня структура в новоутворених фізичних скороченнях з'являється тоді, коли ініціальна абrevіація поєднується з іншим способом утворення терміноелементів. Наприклад, після проведення скорочення складеного терміна *volt-ohm-ampèremètre* ‘вольт-ом-амперметр’ утворюється складне слово *avomètre* ‘авометр’. У цьому випадку скорочення проведено з допомогою ініціальної абrevіації з перестановкою символів: *ampère* → *a*, *volt* → *v*, *ohm* → *o*, після цього відбувається словоскладання абrevіатури *avo-* з морфемою *-mètre*. Структура утвореного композита добре узгоджується з семантикою фізичного терміна. Друга частина терміна *-mètre* вказує на вимірювання, а перша частина – на одиниці фізичних величин, які прилад здатен вимірювати.

Унаслідок удосконалення фізичних приладів еволюціонують терміни, які їх номінують. Сучасний вимірювальний цифровий прилад, що виконує функції авометра, але з набагато вищою точністю і в ширшому числовому інтервалі, вимірює основні електричні параметри і вербалізується як *électromètre* ‘електрометр’. Цей фізичний прилад може вимірювати струм, напругу і опір не тільки в тому самому числовому інтервалі, що авометр, але й у кратних одиницях у бік зменшення: *мілі-, мікро-, нано- Ампер, Вольт*, а також в бік збільшення: *кіло-, мега-, гіга-, тера- Ом*. Отже, зміна найменування приладу пов'язана з утратою

(Current issues in general linguistics)

Formation and Functioning of Initial Abbreviations in Physical Terminology (on the French Language Material) (in Ukrainian) [Utvorennia ta funktsionuvannia initsialnykh skorochen u fizychnii terminosystemi (na materiali frantsuzkoï movy)]

© Halyan O. V. [Galyan O. V.] oksana_h19@ukr.net

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

відповідності між назвою (*avomètre*) та функціонально-семантичною сутністю нового приладу.

Розглядаючи ініціальну аббревіацію як набір літерних символів, легко зрозуміти, що одними і тими самими мовними знаками можна представити різні фізичні терміни, в яких лексичні одиниці або їхні структурні фрагменти починаються з однакових літер. Це неодмінно призведе до зростання кількості аббревіатурних омонімів і значно ускладнить їх розшифрування. Тому щодо функціонування у фізичних текстах скорочення поділяють на загальноприйняті (стандартні), що протягом багатьох десятиліть використовують у фаховій літературі, і okazіональні. Загальновідомі стандартні скорочення у фізичних текстах не супроводжуються розширеною формою запису. Наприклад, прийнято з допомогою стандартних скорочень позначати спектральні діапазони: *IR* → *infrarouge* ‘інфрачервоний’, *UV* → *ultraviolet* ‘ультрафіолетовий’. “*Les harmoniques d’ordre élevé sont générées dans la cellule de gaz et se propagent dans la même direction que le faisceau laser IR*” [19, с. 37], ‘Гармоніки високого порядку генеровані в газовій клітині і поширюються в тому ж напрямку, що і інфрачервоний лазерний промінь’. “*Notons par ailleurs que les radiations UV intenses ont des effets secondaires néfastes sur ces optiques*” [16, с. 59], ‘Відзначимо також, що інтенсивні УФ-випромінювання мають серйозні побічні ефекти на ці оптичні системи’. Okazіональні скорочення дуже поширені в наукових статтях, що пов’язано з високою частотою використання одних і тих самих фізичних термінів. Автори публікацій уводять аббревіатуру, яка представляє часто вживані (в межах публікації) багатокomпонентні фізичні терміносполуки: “*Loin de la résolution atomique, la diffusion de neutrons aux petits angles (DNPA) permet par exemple l’étude de la conformation globale d’objets de grande taille*” [17, с. 40], ‘Далеко від атомної роздільної здатності, розсіяння нейтронів на малі кути дозволяє аналіз загальної структури об’єктів великого розміру’. “*L’équation de Gross-Pitaevskii (GPE) décrit la dynamique des superfluides et les condensats de Bose-Einstein (BEC) à très basse température*” [11, с. 954], ‘Рівняння Гросса-Пітаєвського описує динаміку надтекучих рідин і конденсатів Бозе-Ейнштейна при дуже низькій температурі’. На відміну від аббревіацій, які існують у статтях

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])

Утворення та функціонування ініціальних скорочень у фізичній терміносистемі (на матеріалі французької мови) (Українською) [Образование и функционирование инициальных сокращений в физической терминосистеме (на материале французского языка) (На укр. яз.)]

© Галія О. В. [Галія О. В.] oksana_h19@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

засобів масової інформації, важливою особливістю скорочень у фізичних текстах є те, що вони повинні бути однозначно номіновані і зберігати семантично-етимологічну вмотивованість. Тому навіть назви відомих методик дослідження, які тривалий час (протягом кількох десятиліть) використовують в окремих розділах фізики, на початку публікації подають у повній та скороченій формі запису: “*La Résonance Magnétique Nucléaire (RMN) occupe une position unique parmi les méthodes biophysiques de part sa grande sensibilité aux mouvements intramoléculaires des protéines*” [10, с. 230], ‘Ядерний магнітний резонанс займає унікальне становище серед біофізичних методів у зв’язку з його високою чутливістю до внутрімолекулярних рухів білків’.

Попри певну автономність ініціальних аббревіатур, вони постійно знаходяться під «тиском мовних законів», що спрямовані на асиміляцію скорочених словоформ до рівня звичайних лексем. Ознаками адаптації ініціальних аббревіатур на графічному рівні є зникнення пунктуаційних символів та проміжків між елементами аббревіатури, а на фонетичному рівні – зміна вимови: *R. M. N.* [er-em-en], *RMN* [remen] → *Résonance Magnétique Nucléaire*. Крім того, вплив мови виявляється на граматичному рівні через категорію числа. Для скорочених термінологічних словоформ квантитативність у французькій мові реалізується через артикль множини або за англосаксонською моделлю – до аббревіатур приєднується флексія -s [7, с. 48]: *Les EOD* (*EOD* → *Elément Optique Diffractif* ‘оптично-дифракційний елемент’), *PDFs* (*PDF* → *fonction densité de probabilité* ‘функція густини ймовірності’): *Les EOD peuvent être classés en dispositifs reconfigurables ou non-reconfigurables* [15, с. 275], ‘Оптично-дифракційні елементи можуть бути розділені на реконфігуровані або нереконфігуровані прилади’; *Nous présentons un aperçu des travaux récents sur la description statistique des écoulements turbulents en terme de fonctions densité de probabilité (PDFs) dans le cadre de la hiérarchie de Lundgren–Monin–Novikov (LMN)* [14, с. 929], ‘Ми представляємо огляд останніх робіт з статистичного опису турбулентних потоків з точки зору функцій густини ймовірності в ієрархії Лундгрена-Моніна-Новікова’.

За ініціальною аббревіатурою неможливо зрозуміти семантику фізичних

(Current issues in general linguistics)

Formation and Functioning of Initial Abbreviations in Physical Terminology (on the French Language Material) (in Ukrainian) [Utvorenня ta funktsionuvannya initsialnykh skorochen u fizychnii terminosystemi (na materialy frantsuzkoi movy)]

© Halyan O. V. [Galyan O. V.] oksana_h19@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

термінів, якщо не звернутись до повної форми запису. У ФТ існують скорочення, що реалізуються шляхом відкидання частини слова, а за фрагментом, що залишається, упізнається смислове навантаження терміноелемента. Вихідними лексемами для них служать слова, які утворені із двох або більше складів, а процес формування таких скорочених словоформ називають усіченням [3, с. 190]. У мовознавстві виділяють три типи усічень: кінцевої частини слова, початку слова, одночасно початку і кінця слова. Для французької мови найхарактерніший усіченнями перший тип. У ФТ трапляються тільки усічення кінцевої частини слова, тобто апокопні скорочення. У такому скороченні залишається частина слова, яка рідко узгоджується з морфемними межами лексеми: *imp.* → *impulsion* ‘імпульс’, *Pot.* → *potentiomètre* ‘потенціометр’, *Atm.* → *atmosphère, atmosphérique* ‘атмосфера, атмосферний’, *dyn* → *dynamique* ‘динаміка’, *Réfr.* → *réfraction* ‘рефракція’. Повний збіг усічення з кореневою морфемою розкриває семантичну сутність словоформи (*Larg.* → *largeur* ‘ширина’), але у відсотковому відношенні зменшення кількості мовних знаків (для наведеного прикладу 43 %) не є високим. Скорочені лексичні одиниці можуть поєднувати кореневі фрагменти і афіксальні морфеми: *désint.* → *désintégration* ‘розпад, розщеплення’, *anti-g* → *antigravitation* ‘антигравітація’; сегменти двох корневих морфем складного слова: *Barom.* → *baromètre* ‘барометр’; або лише афікси вихідної лексеми: *int* → *intersection* ‘пересічення’.

Цікавий процес поєднання усічення з ініціальною аббревіацією у компресії фізичних термінів-словосполучень, унаслідок чого утворюються структурно складні словоформи: *P.spec* → *poids spécifique* ‘питома маса, густина’, *P. Atm.* → *pression atmosphérique* ‘атмосферний тиск’, *L. Isoth.* → *lignes isothermes* ‘ізотерми’, *é. ex.* → *écart extrême* ‘максимальне відхилення’. У результаті дії мовних закономірностей може відбуватися трансформація складних аббревіатурних конструкцій, які утворені за допомогою ініціальної аббревіації й усічення: *cint* → *candela internationale* ‘кандела’. Наведений приклад скорочення, яке записане як єдине слово з силабічним читанням, свідчить про ефективність процесу лексикалізації, що виявляється як на графічному, так і на фонетичному рівні.

Висновки та подальші перспективи досліджень

Динамічний розвиток словотворення у французькій мові стимулює

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])

Утворення та функціонування ініціальних скорочень у фізичній терміносистемі (на матеріалі французької мови) (Українською) [Образование и функционирование инициальных сокращений в физической терминосистеме (на материале французского языка) (На укр. яз.)]

© Галія О. В. [Галія О. В.] oksana_h19@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHIVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

виникнення нових ініціальних абревіатур. Для позначення унітарних фізичних термінів використовують початкові великі або малі літери слова. Структурно неоднорідні лексеми позначають буквами, які представляють префікси або кореневі морфеми скороченого слова. Найчастіше ініціальній абревіації піддаються терміни-словосполучення, що складаються з двох та трьох компонентів. Для цього використовують початкові букви всіх лексично повнозначних елементів словосполучення. У фізичних текстах ініціальна абревіатура виявляється на фонетичному, графічному та граматичному рівнях. Динаміка ініціальних скорочень ФТ спрямована на асиміляцію скорочених словоформ до рівня звичайних лексем.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у встановленні закономірностей організації акронімів та критерію, що визначає здатність до ефективної компресії лексичних одиниць у ФТ.

Література:

1. Алексеев, Д. *Абревиация в условиях научно-технической революции. Научно-техническая революция и функционирование языков мира* (Москва, Наука, 1977), 217.
2. Борисов, В. В. *Абревиация и акронимия. Военные и научно-технические сокращения в иностранных языках* (Москва, Воениздат, 1972), 320.
3. Гинзбург, Р. З., Хидкель, С. С., Князева, Г. Ю., Санки, А. А. *Курс современной английской лексикологии* (Москва, Высшая школа, 1979), 270.
4. Заботкина, В. И. *Новая лексика современного английского* (Москва, Высшая школа, 1989), 126.
5. *Лингвистический энциклопедический словарь*, гл. ред. В. Н. Ярцева (Москва, Советская Энциклопедия, 1990), 685.
6. Мартине, А. «Основы общей лингвистики.» *Новое в лингвистике*, под. ред. В. А. Звегинцева (Москва, Иностр. литерат., 1963): Вып. 3: 528–566.
7. Цимбалістий, І. Ю. «Граматична категорія числа в іспанських абревіатурах.» *Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки* 4 (2007): 45–49.
8. Цимбалістий, І. Ю. «Структура та процеси лексикалізації скорочень у сучасній іспанській мові.» Автореф. дис. канд. філол. наук, Київ, 2012.
9. Цюпа, М. А. «Особенности написания аббревиатур, утворенних шляхом усичення у французькій мові.» *Проблеми семантики слова, речення та тексту : Збірник наукових праць* 16 (2006): 245–251.

(Current issues in general linguistics)

Formation and Functioning of Initial Abbreviations in Physical Terminology (on the French Language Material) (in Ukrainian) [Utvorenня ta funktsionuvannya initsialnykh skorochen u fizychnii terminosystemi (na materiali frantsuzkoï movy)]

© Halyan O. V. [Galyan O. V.] oksana_h19@ukr.net

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

10. Bouvignies, G., Bernady, P., Blackledge, M. «Modélisation de la dynamique de la chaîne peptidique des protéines en solution par RMN à travers les couplages dipolaires.» *Journal Physique IV France* 130 (2005): 229–244.
11. Brachet, M. «Description Gross-Pitaevskii de la dynamique des superfluides à température finie : Une revue courte des résultats récents.» *Comptes Rendus Physique* 13 (2012): 954–965.
12. Chovet, A., Masson, P. *Physique des semi-conducteurs* (Ecole Polytechnique universitaire de Marseille, 2004), 75.
13. Felber, H. *Terminology Manual* (Paris, UNESCO, 1984), 375.
14. Friedrich, R., Daitche, A., Kamps, O., Lülff, J., Voßkuhle, M., Wilczek, M. «La hiérarchie de Lundgren–Monin–Novikov: Des équations cinétiques de la turbulence.» *Comptes Rendus Physique* 13 (2012): 929–953.
15. Fromager, M., Passilly, N., De Saint Denis, R., Cagniot, E., Aït-Ameur, K. «Optique binaire pour la mise en forme spatiale de faisceaux laser IR, visible et UV.» *Journal Physique IV France* 138 (2006): 275–284.
16. Fuchs, C., Henck, R., Fogarassy, E. «Réacteur VUV à décharge interne pour le dépôt en couches minces de silicium amorphe, d'oxyde et de nitrure de silicium.» *ANNALES DE PHYSIQUE* 17 (1992): 59–60.
17. Lairez, D., Pelta, J. «Diffusion de neutrons aux petits angles: application à l'étude des macromolécules biologiques en solution.» *Journal Physique IV France* 130 (2005): 39–62.
18. Oualid, J. «Étude d'un effet photothermique particulier dans les semi-conducteurs.» *Revue de Physique Appliquée* 2 (1967): 72–78.
19. Valentin, C., Boyko, O., Rey, G., Mercier, B., Papalazarou, E., Antonucci, L., Balcou, Ph. «Étude expérimentale de l'optimisation de la génération d'harmoniques d'ordre élevé par l'utilisation d'un algorithme génétique» *Journal Physique IV France* 138 (2006): 35–41.

References:

1. Alekseev, D. *Abbreviacziya v usloviyakh nauchno-tekhnicheskoy revolyuczii. Nauchno-tekhnicheskaya revolyucziya i funkcionirovanie yazykov mira* (Moskva, Nauka, 1977), 217.
2. Borisov, V. V. *Abbreviacziya i akronimiya. Voennye i nauchno-tekhnicheskie sokrashcheniya v inostrannykh yazykakh* (Moskva, Voenizdat, 1972), 320.
3. Ginzburg, R. Z., Khidkel, S. S., Knyazeva, G. Yu., Sankin, A. A. *Kurs sovremennoj anglijskoj leksikologii* (Moskva, Vysshaya shkola, 1979), 270.
4. Zabotkina, V. I. *Novaya leksika sovremennogo anglijskogo* (Moskva, Vysshaya shkola, 1989), 126.
5. *Lingvisticheskij enciklopedicheskij slovar*, gl. red. V. N. Yarczeva (Moskva, Sovetskaya

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])

Утворення та функціонування ініціальних скорочень у фізичній терміносистемі (на матеріалі французької мови) (Українською) [Образование и функционирование инициальных сокращений в физической терминосистеме (на материале французского языка) (На укр. яз.)]

© Галія О. В. [Galina O. B.] oksana_h19@ukr.net

**PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]**

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

Encyklopediya, 1990), 685.

6. Martine, A. «Osnovy obshhej lingvistiki.» *Novoe v lingvistike*, pod. red. V.A. Zveginczeva (Moskva, Inostr. literat., 1963): Vyp. 3: 528–566.
7. Tsybalysty, I. Yu. «Hramatychna katehoriia chysla v ispanskykh abreviaturakh.» *Naukovyi Visnyk Volynskoho Derzhavnoho Universytetu Imeni Lesi Ukrainky* 4 (2007): 45–49.
8. Tsybalysty, I. Yu. «Struktura ta protsesy leksykalizatsii skorochen u suchasniy ispanskii movi.» Avtoref. dys. kand. filol. nauk Kyiv, 2012.
9. Tsiupa, M. A. «Osoblyvosti napsyannia abreviatur, utvorenykh shliakhom usichennia u frantsuzkii movi.» *Problemy semantyky slova, rechennia ta tekstu: Zbirnyk naukovykh prats* 16 (2006): 245–251.
10. Bouvignies, G., Bernady, P., Blackledge, M. «Modélisation de la dynamique de la chaîne peptidique des protéines en solution par RMN à travers les couplages dipolaires.» *Journal Physique IV France* 130 (2005): 229–244.
11. Brachet, M. «Description Gross–Pitaevskii de la dynamique des superfluides à température finie : Une revue courte des résultats récents.» *Comptes Rendus Physique* 13 (2012): 954–965.
12. Chovet, A., Masson, P. *Physique des semi-conducteurs* (Ecole Polytechnique universitaire de Marseille, 2004), 75.
13. Felber, H. *Terminology Manual* (Paris, UNESCO, 1984), 375.
14. Friedrich, R., Daitche, A., Kamps, O., Lülff, J., Voßkuhle, M., Wilczek, M. «La hiérarchie de Lundgren–Monin–Novikov: Des équations cinétiques de la turbulence» *Comptes Rendus Physique* 13 (2012): 929–953.
15. Fromager, M., Passilly, N., De Saint Denis, R., Cagniot, E., Aït-Ameur, K. «Optique binaire pour la mise en forme spatiale de faisceaux laser IR, visible et UV» *Journal Physique IV France* 138 (2006): 275–284.
16. Fuchs, C., Henck, R., Fogarassy, E. «Réacteur VUV à décharge interne pour le dépôt en couches minces de silicium amorphe, d'oxyde et de nitrure de silicium» *ANNALES DE PHYSIQUE* 17 (1992): 59–60.
17. Lairez, D., Pelta, J. «Diffusion de neutrons aux petits angles: application à l'étude des macromolécules biologiques en solution.» *Journal Physique IV France* 130 (2005): 39–62.
18. Oualid, J. «Étude d'un effet photothermique particulier dans les semi-conducteurs.» *Revue de Physique Appliquée* 2 (1967): 72–78.
19. Valentin, C., Boyko, O., Rey, G., Mercier, B., Papalazarou, E., Antonucci, L., Balcou, Ph. «Étude expérimentale de l'optimisation de la génération d'harmoniques d'ordre élevé par l'utilisation d'un algorithme génétique.» *Journal Physique IV France* 138 (2006): 35–41.

(Current issues in general linguistics)

Formation and Functioning of Initial Abbreviations in Physical Terminology (on the French Language Material) (in Ukrainian) [Utvorennia ta funktsionuvannia initsialnykh skorochen u fizychnii terminosystemi (na materialy frantsuzkoi movy)]

© Halyan O. V. [Galyan O. V.] oksana_h19@ukr.net